

ارتباط اخلاق حرفه‌ای با هوش معنوی دانشجویان پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی کرمان، در سال 1397

فیروزه دادرسی، عصمت نوحی*

تاریخ انتشار: 98/11/12

تاریخ پذیرش: 98/8/20

تاریخ دریافت: 98/5/3

مقاله‌ی پژوهشی

چکیده

رعایت اخلاق حرفه‌ای مبتنی بر هوش معنوی، زمینه‌ساز رفاه و رضایتمندی بیماران است. این مطالعه با هدف تعیین ارتباط اخلاق حرفه‌ای و هوش معنوی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان در سال ۱۳۹۷ انجام شده است. در این مطالعه‌ی توصیفی هم‌بستگی، ۱۵۰ نفر از دانشجویان مشغول به تحصیل در سال آخر پزشکی، به‌صورت سرشماری، وارد مطالعه شدند. ابزار استفاده‌شده، پرسش‌نامه‌های هوش معنوی و اخلاق حرفه‌ای بود. داده‌ها با SPSS نسخه‌ی ۲۲ و با استفاده از آزمون تی مستقل، تحلیل واریانس یک‌طرفه و ضریب هم‌بستگی پیرسون، تجزیه و تحلیل شد. میانگین و انحراف معیار نمره‌ی اخلاق حرفه‌ای $57/72 \pm 6/2$ و هوش معنوی دانشجویان $73/97 \pm 12/3$ بود. کمترین نمره‌ی اخلاق حرفه‌ای، در حیطه‌ی مسئولیت‌پذیری و بیشترین آن، همدردی با دیگران بود؛ همچنین، رابطه‌ی مثبت معنی‌داری بین نمره‌ی اخلاق حرفه‌ای با هوش معنوی دانشجویان وجود داشت ($P=0/001$). این بدان معناست که با آموزش و تقویت هوش معنوی دانشجویان در طول تحصیل، می‌توان انتظار داشت اخلاق حرفه‌ای آن‌ها در طی کار بالینی و ارتباط حرفه‌ای با بیمار افزایش یابد. به این منظور، تأکید استادان بر جنبه‌های آموزش‌های کاربردی اخلاقی، خصوصاً طی آموزش بالینی و همچنین، تکریم الگوهای معنوی، به‌عنوان شالوده‌ی آموزش اخلاق، در طی تحصیل دانشجویان، امری ضروری به نظر می‌رسد.

واژگان کلیدی: آموزش، اخلاق حرفه‌ای، دانشجویان پزشکی، هوش معنوی

1. دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش جامعه‌نگر در نظام سلامت، مرکز مطالعات و توسعه‌ی دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران.

2. دانشیار، آموزش پرستاری و آموزش پزشکی، مرکز تحقیقات پرستاری دانشگاه علوم پزشکی، کرمان، ایران.

* نویسنده‌ی طرف مکاتبه: کرمان، پردیس دانشگاه علوم پزشکی کرمان، دانشکده پرستاری مامایی رازی، تلفن: ۰۲۴-۳۱۳۲۰۲۲۰.

Email: e_Nuhi@kmu.ac.ir

مقدمه

معنویت، شکلی از هوش تلقی می‌شود؛ زیرا عملکرد و سازگاری فرد را پیش‌بینی و قابلیت‌هایی را مطرح می‌کند که او را به حل مسائل و دسترسی به اهدافش قادر می‌سازد (۱). هوش معنوی، قسمتی از هوشیاری ماست که بصیرتی عمیق را در زندگی ایجاد می‌کند. این بصیرت و درک جدید، شخص را برای مسئولیت‌پذیری در حرفه‌ی خود و انتخاب راه‌حل‌های جدید در زندگی توانا می‌سازد (۲).

هوش معنوی از روابط فیزیکی و شناختی فرد با محیط پیرامون خود فراتر می‌رود، وارد حیطه‌ی شهودی و متعالی دیدگاه او به زندگی می‌شود و پاسخ سؤالاتی همچون: «من کیستم؟»، «چرا اینجا هستم؟» و «چه چیزی مهم است؟» را برایش روشن می‌کند (۳). هوش معنوی، به‌عنوان یکی از مفاهیم جدید هوش، دربردارنده‌ی نوعی سازگاری و رفتار حل مسأله است که بالاترین سطوح رشد را در حیطه‌های مختلف شناختی، اخلاقی، هیجانی، بین‌فردی و... شامل می‌شود. این هوش، فرد را برای هماهنگی با پدیده‌های اطراف و دستیابی به یکپارچگی درونی و بیرونی یاری می‌کند (۲). آمرام^۱ (۲۰۰۹)، هوش معنوی را توانایی به‌کارگیری و بروز منابع، ارزش‌ها و کیفیت‌های معنوی می‌داند؛ به‌گونه‌ای که بتواند کارکرد روزانه و آسایش فرد را ارتقا دهد (۴).

ازآنجاکه می‌توان هوش معنوی را در افراد، کاملاً، پرورش و توسعه داد و بالارفتن آن باعث بازگشت به خلوص درون و به دنبال آن، افزایش اخلاق حرفه‌ای و موفقیت‌های بیشتر در سازمان می‌شود، پرداختن به این موضوع در پرستاران و پزشکان بسیار بااهمیت است. پرستاران و پزشکانی که هوش معنوی بالایی دارند، از اخلاق حرفه‌ای پیروی می‌کنند و پیامدهای مثبت فراوانی را برای خود و

بیماران به ارمغان می‌آورند (۵). اجرای مراقبت‌های پرستاری و پزشکی مبتنی بر اخلاق حرفه‌ای، منجر به افزایش شاخص رفاه و رضایتمندی مددجو می‌شود. پرستاران و پزشکان با رعایت استانداردهای اخلاق حرفه‌ای در ارتباط خود با مددجو و همکاران دیگر، در چارچوبی علمی و تخصصی عمل می‌کنند و اصول صحیح ارتباط، صداقت، ادب و... را در عملکردهای بالینی خود مد نظر قرار می‌دهند (۶). اخلاق حرفه‌ای رشته‌ای از دانش اخلاق است که روابط شغلی را مطالعه می‌کند. اخلاق حرفه‌ای شیوه‌های رفتاری متداول در میان اهل یک حرفه است (۷).

همچنین، اخلاق حرفه‌ای، مجموعه‌ی قواعدی است که باید افراد، داوطلبانه و بی‌آنکه الزام خارجی داشته باشند، بر اساس ندای وجدان و فطرت خویش، در انجام کار حرفه‌ای رعایت کنند (۲). اخلاقیات و اصول اخلاقی، ازجمله مباحثی است که اسلام بر به‌کارگیری آن در جامعه تأکید کرده است؛ به‌طوری‌که، پیامبر اسلام (ص) هدف از رسالت خویش را به‌کمال‌رساندن مکارم اخلاقی دانسته‌اند؛ ازاین‌رو، اخلاقیات، به‌عنوان مجموعه‌ای از ارزش‌ها و بایددها و نبایدها، می‌تواند نقشی مهم را در مدیریت کار و اثربخشی ایفا کند. انضباط کاری، مهرورزی، دادورزی، معاشرت سازنده، مشاورت، تواضع و خدمتگزاری، ازجمله شیوه‌های مطلوب اخلاقی در مدیریت سازمان‌هاست که اسلام نیز بر آن تأکید کرده است (۳).

اخلاق حرفه‌ای هنجاری فرهنگی است که به انجام کار مناسب و خوب در جامعه، ارزش معنوی مثبت می‌دهد و بر این باور است که کار، فی‌نفسه، دارای ارزشی ذاتی است (۸). اخلاق، به‌طور ساده و خلاصه، شامل شناخت صحیح از ناصحیح و آنگاه انجام صحیح و ترک ناصحیح است. تشخیص درست از غلط، همیشه، ساده نیست. بسیاری از

1. Amram

(۱۳۹۳) بیانگر آن است که بین معنویت و مراقبت معنوی دانشجویان پرستاری، ارتباط معنی‌دار وجود دارد. میانگین هوش معنوی و مراقبت معنوی و مامایی، در حد متوسط گزارش شده است (۱۴). آمرام (۲۰۰۹) نیز، نشان داده که بین هوش معنوی و صلاحیت بالینی پرستاران، رابطه‌ای معنادار وجود دارد؛ همچنین، افزایش هوش معنوی با افزایش سلامتی عمومی دانشجویان پرستاری همراه بوده است که منجر به سلامت جسمانی و روانی دانشجویان پرستاری و در نهایت، بهبود کیفیت مراقبت از بیمارانشان می‌شود (۴).

با توجه به مطالب ذکر شده، درک رابطه‌ی میان اخلاق حرفه‌ای با هوش معنوی دانشجویان، می‌تواند هم از نظر عملیاتی‌اجرائی و هم از جنبه‌ی نظری، اهمیت داشته باشد. در بعد نظری، باید اخلاق حرفه‌ای دانشجویان، به‌عنوان عاملی برای هوش معنوی، مطالعه شود. با توجه به آنچه گفته شد، بررسی رابطه‌ی اخلاق حرفه‌ای با هوش معنوی دانشجویان ضروری به نظر می‌رسد تا بر اساس نتایج آن، مشاوران و روان‌شناسان بتوانند اخلاق حرفه‌ای دانشجویان را از طریق ارائه‌ی راهکارها و شناسایی ریشه‌های آن تقویت کنند. افزون‌براین، بررسی حاضر می‌تواند پاره‌ای تلویحات و کاربردهای عملی در اختیار متولیان فرهنگی و تربیتی کشور قرار دهد.

روش کار

مطالعه‌ی حاضر، مطالعه‌ای توصیفی-هم‌بستگی است. جامعه‌ی آماری، شامل دانشجویان مشغول به تحصیل در سال آخر رشته‌ی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی کرمان، در سال ۱۳۹۷، بود. نمونه‌های پژوهش (۱۵۰ نفر) به روش نمونه‌گیری سرشماری وارد مطالعه شدند. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه‌ی ۲۰، با آزمون‌های پارامتریک، مانند تی مستقل، آنالیز واریانس یک‌طرفه و ضریب هم‌بستگی پیرسون، تجزیه و تحلیل شد.

دانشمندان علم اخلاق ادعا می‌کنند که با توجه به اصول اخلاقی، در مقام عمل، همیشه راهکاری درست وجود دارد و برخی دیگر، معتقدند که راهکار درست، بستگی به موقعیت و شرایط دارد و تشخیص اینکه کدام راهکار درست است، درنهایت، به عهده‌ی خود فرد است (۹).

رعایت اخلاق حرفه‌ای، یکی از اصلی‌ترین پدیده‌هایی است که در بیشتر سازمان‌ها به آن‌ها توجه می‌شود. اصول اخلاق کاری، به‌صورت بخشی از سیاست‌های رسمی و فرهنگ‌های غیررسمی درآمده است. اخلاق حرفه‌ای متضمن این باور است که سخت‌کارکردن رمز موفقیت و سعادت است. پژوهشگران دریافته‌اند که اخلاق قوی با بهره‌وری، ابتکار، نیاز به کسب موفقیت، رضایت شغلی، درآمد بیشتر و نگرش‌ها و باورهای محافظه‌کارانه‌ی بیشتری همراه است (۱۰). نهادینه‌کردن اخلاق در محیط کار سبب می‌شود سازمان‌ها از سویی رضایت شغلی و خودشکوفایی فردی و از سوی دیگر، رضایت افراد و پیشرفت امور را شاهد باشند. مدیرانی که بر رعایت اخلاق در سازمان تأکید دارند، تصمیم‌گیری‌های خود را با انضمام‌کردن اخلاق حرفه‌ای بهبود می‌بخشند (۱۱).

مطالعه‌ی خیرخواه (۱۳۹۵)، در همین زمینه، نشان داده است با بیشترشدن نمره‌ی اخلاق حرفه‌ای استادان، خودکارآمدی دانشجویان افزایش می‌یابد؛ همچنین، بین نمره‌ی خودکارآمدی دانشجویان و ویژگی شخصیتی استادان و اشراف آنان بر محتوای درسی، تسلط بر روش‌های تدریس و رعایت قوانین آموزشی، ارتباط معنی‌دار آماری وجود دارد (۱۲). بر اساس نتایج پژوهش یانگ و مائو^۱ (۲۰۰۷)، دانشجویان پرستاری دارای سطح بالایی از هوش معنوی بوده‌اند که با علاقه به حرفه‌ی پرستاری، ارتباطی مثبت و معنادار داشته است (۱۳)؛ همچنین، نتایج مطالعه‌ی نوحی

1. Yang & Mao

از ۱۵۰ نمونه‌ی پژوهش، ۶۴/۷ درصد زن و ۳۵/۳ درصد مرد بودند؛ همچنین، ۸۳/۳ درصد نمونه‌ها مجرد و ۱۶/۷ درصد آن‌ها، متأهل بودند. بیشتر شرکت‌کننده‌ها (۵۳/۳ درصد) بومی بودند. معدل کل نمره‌ی تحصیلی ۶۲ درصد نمونه‌ها، ۱۵ تا ۱۷ بود و ۶۳/۳ درصد آن‌ها، دوره‌ی اخلاق پزشکی را گذارنده بودند. ۵۳/۳ درصد نمونه‌ها نیز، کار دانشجویی مربوط به درمان را داشتند.

میانگین و انحراف معیار نمره‌ی هوش معنوی، $12/31 \pm$ و $73/97$ بود. برای هوش معنوی، مؤلفه‌های تفکر وجودی انتقادی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و بسط حالت هوشیاری، تعیین شد. کمترین میانگین نمره، بسط حالت هوشیاری $3/394 \pm 13/14$ بود و بیشترین میانگین نمره‌ی تفکر وجودی انتقادی، $4/609 \pm 22/01$ ارزیابی شدند. حداقل نمره‌ی اخلاق حرفه‌ای در میان ۱۵۰ فرد شرکت‌کننده در این پژوهش، ۳۹ و حداکثر نمره‌ی کسب‌شده، ۷۵ بود. میانگین و انحراف معیار نمره‌ی اخلاق حرفه‌ای $57/72 \pm 2/6$ بوده است (جدول شماره‌ی یک). برای ابزار اخلاق حرفه‌ای، مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری، صادق‌بودن، عدالت و انصاف، وفاداری، برتری‌جویی و رقابت‌طلبی، احترام به دیگران، همدردی با دیگران و رعایت ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و احترام به آن‌ها، تعیین شده است. در این میان، میانگین نمره‌ی عدالت و انصاف پایین‌تر از حد متوسط و نمره‌ی صادق‌بودن بالاتر از حد متوسط ارزیابی شدند (جدول شماره‌ی یک).

به منظور تعیین ارتباط بین میانگین نمره‌ی اخلاق حرفه‌ای و ابعاد آن با هوش معنوی دانشجویان، از ضریب هم‌بستگی پیرسون استفاده شد که به‌جز عدالت و انصاف و صادق‌بودن، در همه‌ی ابعاد، ارتباط معنی‌دار وجود داشت (نک: جدول شماره‌ی دو). نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که بین جنس، وضعیت تأهل، محل سکونت، معدل کل، گذراندن دوره‌ی اخلاق پزشکی و داشتن کار دانشجویی مربوط به

در این مطالعه، از پرسش‌نامه‌های استاندارد هوش معنوی و اخلاق حرفه‌ای و پرسش‌نامه‌ی ویژگی‌های دموگرافیک، شامل جنس، تأهل، محل سکونت، معدل کل، گذراندن دوره‌ی اخلاق پزشکی و داشتن کار دانشجویی مربوط به درمان، استفاده شد.

پرسش‌نامه‌ی هوش معنوی King، دارای ۲۴ گویه بر اساس طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای، از کاملاً نادرست (= صفر) تا کاملاً درست (= چهار)، دامنه‌ی نمره (۹۶ تا ۰) و چهار زیرمقیاس تفکر وجودی انتقادی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و بسط حالت هوشیاری است. در پژوهش رقیب و همکاران (۱۳۸۹)، روایی صوری و محتوایی مقیاس را متخصصان روان‌شناسی تأیید کرده و پایایی این مقیاس، با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ $0/88$ برآورد شده است (۱۵). در این پژوهش نیز، پایایی پرسش‌نامه با محاسبه‌ی ضریب آلفای کرونباخ، $r=0/75$ محاسبه شد.

بخش اخلاق حرفه‌ای این پرسش‌نامه، شانزده گویه دارد و دارای هشت مؤلفه است. این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از: مسئولیت‌پذیری (سؤالات ۲ و ۳)، صادق‌بودن (سؤالات ۴ و ۵)، عدالت و انصاف (سؤالات ۶ و ۷)، وفاداری (سؤالات ۸ و ۹)، برتری‌جویی و رقابت‌طلبی (سؤالات ۱۰ و ۹)، احترام به دیگران (سؤالات ۱۱ و ۱۲)، همدردی با دیگران (سؤالات ۱۳ و ۱۴) و رعایت ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و احترام به آن‌ها (سؤالات ۱۵ و ۱۶). این پرسش‌نامه به‌صورت طیف لیکرت است (از یک = خیلی کم تا پنج = خیلی زیاد)؛ دامنه‌ی نمره نیز یک تا نود است. روایی پایایی این پرسش‌نامه در مطالعات دیگر تأیید شده است (۷). ضریب پایایی پرسش‌نامه در پژوهش قاسم‌زاده، اخلاق حرفه‌ای $0/8$ به دست آمده است (۹). در این پژوهش نیز، پایایی ابزار با محاسبه‌ی ضریب آلفای کرونباخ $r=0/82$ گزارش شد.

یافته‌ها

درمان، با اخلاق حرفه‌ای و هوش معنوی، ارتباط معنادار آماری وجود ندارد ($p > 0/05$).

جدول شماره ۱- میانگین نمره‌ی اخلاق حرفه‌ای و هوش معنوی و ابعاد آن‌ها در دانشجویان

متغیر	حداقل نمره	حداکثر نمره	$x \pm SD$
اخلاق حرفه‌ای	۳۹	۷۵	$57/72 \pm 6/2$
مسئولیت‌پذیری	۴	۱۰	$6/88 \pm 1/187$
صادق بودن	۴	۱۰	$7/75 \pm 1/362$
عدالت و انصاف	۲	۱۰	$6/15 \pm 1/373$
وفاداری	۳	۱۰	$7 \pm 1/524$
برتری‌جویی و رقابت‌طلبی	۴	۱۰	$7/39 \pm 1/523$
احترام به دیگران	۳	۱۰	$7/05 \pm 1/206$
همدردی با دیگران	۳	۱۰	$7/8 \pm 1/586$
رعایت ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و احترام به آن‌ها	۲	۱۰	$7/69 \pm 1/169$
هوش معنوی	۵۰	۱۱۲	$73/97 \pm 12/31$
تفکر و وجودی انتقادی	۱۱	۳۴	$22/01 \pm 4/609$
تولید معنای شخصی	۱۰	۲۵	$16/87 \pm 3/044$
آگاهی متعالی	۸	۳۲	$21/95 \pm 4/161$
بسط حالت هشیاری	۵	۲۵	$13/14 \pm 3/394$

جدول شماره ۲- ارتباط بین اخلاق حرفه‌ای و ابعاد آن (مسئولیت‌پذیری، صادق بودن و...)، با هوش معنوی دانشجویان پزشکی

متغیر	هوش معنوی
اخلاق حرفه‌ای	$r=0/301$ $p<0/001$
مسئولیت‌پذیری	$r=0/24$ $p<0/001$
صادق بودن	$r=0/12$ $p>0/001$
عدالت و انصاف	$r=0/025$ $p>0/001$
وفاداری	$r=0/228$ $p<0/001$
برتری‌جویی و رقابت‌طلبی	$r=0/253$ $p<0/001$
احترام به دیگران	$r=0/2$ $p<0/001$
همدردی با دیگران	$r=0/162$ $p<0/001$
هنجارهای اجتماعی و... رعایت ارزش‌ها و	$r=0/215$ $p<0/001$
نوع آزمون	ضریب هم‌بستگی پیرسون

بحث

این مطالعه به دنبال شناسایی ارتباط اخلاق حرفه‌ای با هوش معنوی در دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی کرمان و مشخص کردن وضعیت آن در این بافت جمعیتی جوان و فعال، بوده است. نتایج تحقیق، گویای آن است که هوش معنوی دانشجویان، در سطح نسبتاً متوسط است. هوش معنوی، بیانگر مجموعه‌ای از توانایی‌ها و ظرفیت‌ها و منابع معنوی فرد است که کاربست آن در زندگی روزانه، موجب افزایش انطباق‌پذیری او در زندگی فردی و اجتماعی می‌شود (۱۶).

در مطالعه‌ی حاضر، سهم میانگین نمره‌ی مؤلفه‌های هوش معنوی، از جمله: تفکر وجودی انتقادی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و بسط حالت هوشیاری، پایین‌تر از حد متوسط و نمره‌ی تفکر وجودی انتقادی، بالاتر از حد متوسط ارزیابی شد؛ بنابراین، می‌توان گفت میزان پذیرش خود و قبول توانایی‌ها و استعداد‌های خود در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی، در سطح نسبتاً پایین بوده است. در مطالعه‌ی سمیاری (۱۳۹۳) نیز که با هدف تعیین میزان هوش معنوی در دانشجویان دندان‌پزشکی دانشگاه‌های شهر تهران انجام شده، هوش معنوی در سطح متوسط بوده که با مطالعه‌ی حاضر همسو است (۱۷)؛ این در حالی است که نتایج مطالعه‌ی یانگ و مائو (۲۰۰۷) سطح بالایی از هوش معنوی را در دانشجویان پرستاری نشان داده است (۱۳)؛ همچنین، نتایج مطالعه‌ی رحیمی (۱۳۹۲) بیانگر آن است که هوش معنوی دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی کرمان، در سطح مطلوب بوده است (۱۸).

افزون‌براین، نتایج مطالعه‌ی ما نشانگر آن بود که اخلاق حرفه‌ای دانشجویان، در حد نسبتاً متوسط بوده است. اخلاق

حرفه‌ای، هنجاری فرهنگی است که به انجام کار مناسب و خوب در جامعه، ارزش معنوی مثبت می‌دهد و بر این باور است که کار، فی‌نفسه، دارای ارزش ذاتی است (۱۹). مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای، مسئولیت‌پذیری، صادق‌بودن، عدالت و انصاف، وفاداری، برتری‌جویی و رقابت‌طلبی، احترام به دیگران، همدردی با دیگران و رعایت ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و احترام به آن‌ها، تعیین شده است که از میانگین نمره‌ی شرکت‌کنندگان در این هشت مقیاس، میانگین نمره‌ی عدالت و انصاف، پایین‌تر از حد متوسط و نمره‌ی صادق‌بودن بالاتر از حد متوسط ارزیابی شد.

بین اخلاق حرفه‌ای و ابعاد آن (مسئولیت‌پذیری، صادق‌بودن و...)، با هوش معنوی دانشجویان، به‌جز صادق‌بودن و عدالت و انصاف، از نظر آماری ارتباطی مستقیم و معنادار وجود دارد. می‌توان استنباط کرد که هوش معنوی دانشجویان در دانشگاه‌های علوم پزشکی کرمان، اخلاق حرفه‌ای آن‌ها را تحت تأثیر قرار خواهد داد.

این نتیجه با یافته‌های تحقیق یانگ^۱ (۲۰۱۸) که نشان داده هوش معنوی پرستاران، پیش‌بینی‌کننده‌ی اخلاق حرفه‌ای آن‌هاست، همخوانی دارد؛ بنابراین، می‌توان استدلال کرد که اخلاق حرفه‌ای دانشجویان، امری اثرپذیر از میزان هوش معنوی آن‌هاست و این دو خصوصیات روان‌شناختی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی، وابستگی مثبت و معناداری با همدیگر دارند (۲۰). تحقیق هیتون^۲ (۲۰۱۴) نشان داده بین اخلاق حرفه‌ای مدیران و معنویت در محیط سازمان، رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد. نتایج فرعی مطالعه‌ی ایشان نیز نشان داده است که با علاقه به کار مدیران و روابط انسانی آن‌ها در

1. Yang
2. Heaton

محیط کار، می‌توان معنویت در محیط سازمان را پیش‌بینی کرد (۲۱).

همچنین، بر اساس نتایج تحقیق حاضر، ویژگی‌های دموگرافیک، شامل جنسیت، وضعیت تأهل، محل سکونت، معدل کل، گذراندن دوره‌ی اخلاق پزشکی و داشتن کار دانشجویی مربوط به درمان دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی، رابطه‌ای معنی‌دار با هوش معنوی و اخلاق حرفه‌ای آن‌ها ندارد؛ بنابراین، هوش معنوی دانشجویان تحت تأثیر ویژگی‌های فردی قرار نگرفته است. نتایج این تحقیق با یافته‌های خیرخواه (۱۳۹۵) که نشان داده بین متغیرهای جمعیتی با اخلاق حرفه‌ای افراد، رابطه‌ای معنادار وجود ندارد، همسو است (۱۲). بر اساس یافته‌های آمرام (۲۰۰۹)، بین هوش معنوی و صلاحیت بالینی پرستاران، رابطه‌ای معنادار وجود دارد؛ همچنین، افزایش هوش معنوی با افزایش سلامتی عمومی دانشجویان پرستاری همراه بوده است که منجر به سلامت جسمانی و روانی آن‌ها و در نهایت، بهبود کیفیت مراقبت از بیمارانشان می‌شود. افرادی که از هوش معنوی بالاتری برخوردارند، نسبت به افرادی که هوش معنوی پایین‌تری دارند، دارای سلامت روان بیشتریند و میزان رضایت آن‌ها از زندگی بیشتر است (۴).

عوامل نامشخص دیگری، ممکن است هوش معنوی دانشجویان را تحت تأثیر قرار دهد که باید در تحقیقات آینده بررسی شوند. نتایج تحقیقات نوحی (۱۳۹۲) و سمیاری (۱۳۹۳) بیانگر آن است که بین جنسیت افراد با هوش معنوی، رابطه‌ای معنادار وجود ندارد. این نتیجه همسو با یافته‌های مطالعه‌ی حاضر است (۱۷ و ۱۴)؛ همچنین، نتایج مطالعه‌ی حاضر در راستای نتایج پژوهش امام‌قلیان (۱۳۹۴) بود که نشان داده هوش معنوی در میان افراد مؤنث بالاتر بوده است که البته از نظر آماری معنادار نبوده است (۱۳). بر اساس

مطالعه‌ی اسمیت^۱ (۲۰۰۶)، هوش معنوی، لازمه‌ی سازگاری بهتر با محیط است و افرادی که از هوش معنوی بالاتری برخوردارند، تحملشان در مقابل فشارهای زندگی بیشتر است و توانایی بهتری برای سازگاری با محیط از خود بروز می‌دهند (۲۲). هوش معنوی و اخلاق حرفه‌ای دانشجویان، جزء مؤلفه‌های بسیار مهم در سرمایه‌گذاری‌های فرهنگی و رفاهی کشور محسوب می‌شوند و نقشی مؤثر در عملکرد افراد جامعه، از جمله دانشجویان پزشکی، ایفا می‌کنند (۲۳).

بر اساس نتایج، با هوش معنوی متوسط نمی‌توان اخلاق حرفه‌ای قابل قبولی در دانشجویان پزشکی پیش‌بینی کرد. میزان توسعه‌ی اخلاقی فرد، تصمیم‌گیری او درباره‌ی کارهای درست و نادرست را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ لذا ضمن پیگیری و بررسی عوامل مؤثر بر هوش معنوی دانشجویان، پیشنهاد می‌شود آموزش‌ها و هدایت‌هایی برای تقویت این هوش و اخلاق حرفه‌ای در آن‌ها، طی دوره‌های آموزشی دانشگاهی در نظر گرفته شود و تدابیر آموزشی برای امکان‌پذیر شدن مشارکت همه‌ی دانشجویان در این برنامه‌ها به کار رود؛ همچنین دفترچه‌های راهنمایی برای اخلاق حرفه‌ای و نحوه‌ی ارتقای آن، تهیه و در طی تحصیل دانشگاهی به کار رود.

نتیجه‌گیری

از آنجاکه تقویت هوش معنوی، زمینه‌ساز اخلاق حرفه‌ای دانشجویان خواهد بود، تلاش همه‌جانبه‌ی استادان، مدیران آموزشی و برنامه‌ریزان حوزه‌ی آموزش، برای آموزش و پرورش هوش معنوی و تکریم الگوهای اخلاق حرفه‌ای، امری ضروری است؛ همچنین، لازم است با در اختیار قراردادن راهنماهای اخلاقی و به‌کارگیری راهکارها و برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت، برای تقویت هوش معنوی و اخلاق حرفه‌ای دانشجویان، گام‌های عملی برداشته شود.

1. Smith

تقدیر و تشکر

مطالعه‌ی پیش رو، حاصل طرح پژوهشی با کد اخلاق IR.KMU.REC.1397.112 است. از معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمان و همچنین، دانشجویان عزیزی که با شرکت در مطالعه، ما را در رسیدن به این نتایج یاری کردند، بسیار سپاسگزاریم.

همچنین، ضروری است استادان، مدیران و مسئولان دانشگاه‌ها و بیمارستان‌های آموزشی، دانشجویان را به اخلاق‌مداری تشویق کنند.

محدودیت‌ها

این مطالعه در میان دانشجویان مشغول به تحصیل در سال آخر رشته‌ی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام شده است؛ این موضوع، قابلیت تعمیم نتایج مطالعه را کاهش می‌دهد.

منابع

- 1- Ehsanimogadm H. Income on organizational citizenship behavior. *Management*. 2010; 15: 30-5.
- 2- Mohammadyari G, Relationship between Parent's spiritual intelligence, Level of education and children's mental health. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2012. 69(1): 2114-8. [in Persian]
- 3- Ahmadi A, Feyzabadi H. A Survey on the Promotion of Social Capital on Organizational Improvement (Case Study: Tehran Municipality Staff Organizations). *Public Administration*. 2011; 3(6): 34-54. [in Persian]
- 4- Amram JY. *The Contribution of Emotional and Spiritual Intelligences to Effective Business Leadership*. New Yourk: Institute of Transpersonal Psychology; 2009.
- 5- Ashrafi S. The relationship between the ethics of managers 'work and the organizational commitment of Kerman girls' high school students in the academic year of 90-89 [Dissertation]. Kerman (Iran). Shahid Bahonar University of Kerman; 2011. [in Persian]
- 6- Chudin V. *Ethics in Nursing (Collection of Medical Ethics Books)*. Tehran: Publications Center for Medical Research and Research; 2014.
- 7- Zahedi S, Alwani M, Faqih M. *Comprehensive Management Culture*. Tehran: Allameh Tabataba'i University. 2006. [in Persian]
- 8- Emmons RA. Is spirituality an intelligence? Motivation, cognition, and the psychology of ultimate concern. *The International Journal for the psychology of Religion*. 2000; 10(1): 3-26.
- 9- Ghasemzadeh A, Zavar T, Mahdiyoon R, Rezaei A. The relationship between professional ethics with social responsibility and individual responsiveness (the mediator role of service-oriented culture). *Journal of Ethics in Science and Technology*. 2013;2(9): 1-8. [in Persian]
- 10- Ansari M, Hosseini A, Rahmani H, Seifi A. Impact of employee ethics on the loyalty of bank customers. *Ethics in Science and Technology*. 2012; 7(3): 1-20. [in Persian]
- 11- Burhani F, Alhanif M, Abas Zadeh H. Understanding nursing students from barriers to professional ethics: A qualitative study. *Developmental Steps in Medical Education*. 2011; 8(1): 67-80. [in Persian]
- 12- Kheirkhah M, Soltani Arabshahi K, Meshkat Z. Relationship between teachers professional ethics and midwifery students' self-efficacy in Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd, 2015. *The Journal of Medical Education and Development*. 2016; 11(2): 161-73. [in Persian]
- 13- Yang KP, Mao XY. A study of nurses' spiritual intelligence: A cross-sectional questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*. 2007; 44(6): 999-1010.
- 14- Nouhi E, Nakhaee N, Rahimi N. Spiritual intelligence and attitude towards spirituality and spiritual care in nursing and midwifery students. *Iran Journal of Nursing*. 2014; 27(90): 150-9. [in Persian]
- 15- Raghbi Mt, Ahmadi SJ. An analysis of the level of spiritual intelligence of Isfahan University students and its relationship with demographic characteristics. *Journal of Educational Psychology Studies*. 2009; 5(8): 39-56. [in Persian]
- 16- Fincham FD, Ajayi C, Beach SR. Spirituality and marital satisfaction in African American couples. *Psychology of Religion and Spirituality*. 2011; 3(4): 259-71.
- 17- Semyari H, Heravi Karimooi M, Nasiri M, Arabi F. Spiritual intelligence in the dental students of Tehran Universities 2013-2014. *Journal of Nursing Education*. 2015; 3(4): 48-57. [in Persian]
- 18- Rahimi N, Nouhi E, Nakhaee N. Spiritual well-being and attitude toward spirituality and spiritual care in nursing and midwifery students. *Iran Journal of nursing*. 2013 ;26(85): 55-65. [in Persian]
- 19- Islami H. Organizational citizenship behavior. *Tadbir Magazine*. 2008; 187: 77-84. [in Persian]
- 20- Yang M, Fry LW. The role of spiritual leadership in reducing healthcare worker burnout. *Journal of Management, Spirituality & Religion*. 2018; 15(4): 305-24.
- 21- Heaton DP, Schmidt-Wilk J, Travis F. Constructs, methods, and measures for researching spirituality in organizations. *Journal of Organizational Change Management*. 2004; 17(1): 62-82.
- 22- Smith EJ. The strength-based counseling

model. *The Counseling Psychologist*. 2006; 34(1): 13-79.
23- King DB, DeCicco TL. A viable model and self-report measure of spiritual intelligence.

International Journal of Transpersonal Studies. 2009; 28(1): 8-15.

Relationship between Professional Ethics and Spiritual Intelligence of Medical Students of Kerman University of Medical Sciences in 2018

Firooze Dadras¹, Esmat Nouhi^{*2}

¹*Ms, student of sociological education in health system of Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran*

²*Associate Professor, Nursing Research Center, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran*

Abstract

Adherence to professional ethics based on spiritual intelligence is conducive to patient welfare and satisfaction. The purpose of this study was to determine the relationship between professional ethics and spiritual intelligence of Kerman University of Medical Sciences' students. In this descriptive co relational study, 150 undergraduate medical students were enrolled in the census. The tools used were spiritual intelligence and professional ethics questionnaires. Data were analyzed by SPSS version 22 using independent t-test, one-way ANOVA, and Pearson correlation coefficient. The mean and standard deviation of professional ethics score was 57.72 ± 6.2 and the spiritual intelligence of students was 73.97 ± 12.3 . The lowest score of professional ethics was in the area of responsibility and the most in sympathy with others. There was also a significant positive relationship between professional ethics scores and students' spiritual intelligence ($P = 0.001$). This means that by educating and enhancing students' spiritual intelligence during their studies, one can expect to increase students' professional ethics during clinical work and professional communication with the patient. To this end, teachers' emphasis on aspects of ethical applied education, especially during clinical education, as well as honoring spiritual patterns as the foundation of ethical education during college education seems necessary.

Keywords: Education, Professional ethics, Medical students, Spiritual intelligence

---

* *Corresponding Author:* Email: e_Nuhi@kmu.ac.ir